

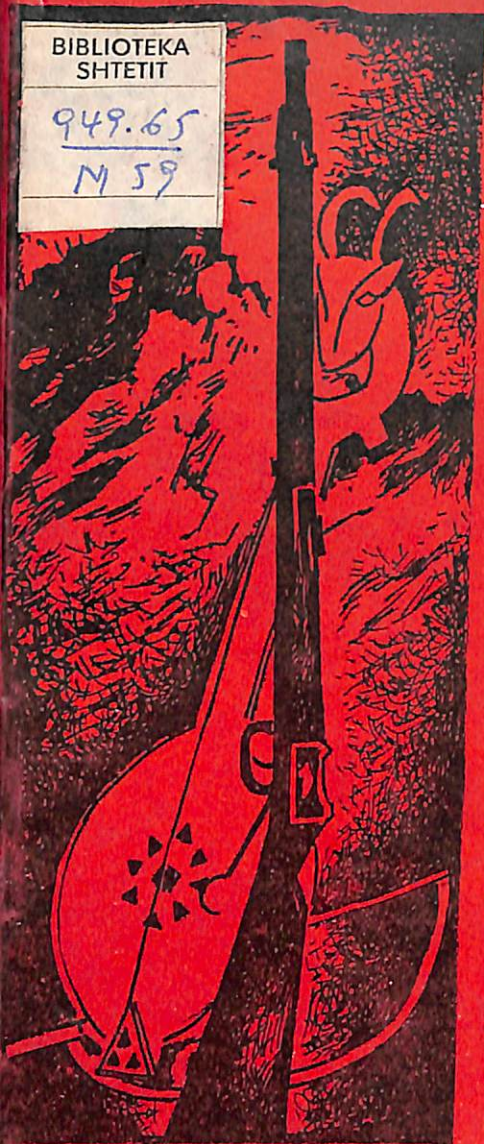
BIBLIOTEKA
SHTETIT

949.65

M 59

Myftar Memia

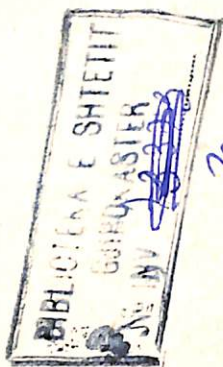
**LIDHJA
SHQIPTARE
E PRIZRENIT
NE KENGET
E POPULLIT**

94P.65
1159

MYFTAR HYSEN MEMIA

LIDHJA SHQIPTARE E PRIZRENIT
NË
KËNGËT E POPULLIT

SHTËPIA BOTUESE «8 NËNTORI»

«... rilindasit, duke luftuar për lirinë e Shqipërisë, luftonin në të njëjtën kohë për unitetin territorial të saj, sepse ata e panë mirë ç'rrezik të madh përfaqësonin në këtë drejtim lakmitë territoriale dhe aktet shoviniste barbare të fqinjëve grekë, serbë, malazezë dhe italianë, si dhe përpjekjet e fuqive të mëdha evropiane për copëtimin e atdheut të tyre që vazhduan pa ndërprerje e që vazhdojnë akoma edhe në ditët tona. Pikërisht për këtë arsye, në një moment shumë kritik, për të siguruar lirinë dhe unitetin territorial të vendit dhe si përgjigje kundër kompletit të Kongresit të Berlinit, u organizua më 1878 Lidhja historike e Prizrenit, me Abdyl Frashërin në krye».¹⁾

ENVER HOXHA

1) Enver Hoxha, vepra, vëll. 24, Tiranë 1977, f. 11.

H Y R J E

Populli shqiptar gjatë gjithë historisë së tij kurrë nuk e ka lëshuar pushkën nga dora dhe me guxim e trimëri të pashoqe e ka çarë rrugën e historisë me shpatë në dorë. Ai ka luftuar njëkohësisht në dy fronte: në frontin e jashtëm, kundër pushtesve të huaj të njëpasnjëshëm dhe në frontin e brendshëm kundër klasave shtypëse e shfrytëzuese, që ishin e vetmja mbështetje shoqërore e politike e të huajve.

Me luftërat e tij të drejta çlirimtare, pa asnjë përkrahje morale apo materiale nga jashtë, populli ynë shkroi me gjak çdo faqe të historisë së tij kombëtare. Me mprehtësi e qartësi politike dhe me mjeshtëri të rrallë artistike ai e ka përjetësuar në këngë historinë e vet. Këtë e ka sintetizuar me art në epikën historike, e cila u ka qëndruar jo vetëm viteve e dekadave, por edhe shekujve. Këngët popullore, duke kaluar nga një brez te tjetri, kanë edukuar breza të tërë luftëtarësh me virtytet me të larta të popullit tonë. Ato kanë frymëzuar për vepra të guximshme në mbrojtjen e idealeve më të larta kombëtare, duke sfiduar madje edhe fuqitë më të mëdha e më agresive të kohës.

Ngjarjet e mëdha që u zhvilluan në periudhën e Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, vrulli patriotik i masave popullore, që shpërtheu si një vullkan i papërmbajtur në luftën masive për mbrojtjen e tërësisë tokësore nga lakmitë shoviniste e imperialiste dhe për bashkimin kombëtar në një shtet të vetëm autonom gjatë viteve 1878-1881; kryengritjet e njëpasnjëshme që u zhvilluan gjatë tri dekadave të pastajme kundër ekspeditave ushtarake osmane të komanduara nga vargu i gjatë i pashallarëve gjakatarë turq; rritja dhe kristalizimi i ndërgjegjes kombëtare nën shtytjen e ideve të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit; përpjekjet e gjithanshme për të shkëputur prangat e robërisë osmane lanë një jehonë të madhe në epikën tonë historike. Përpjekjet dhe luftërat heroike të popullit shqiptar kundër një koalicioni të tërë armiqsh pasqyrohen gjerësisht dhe flakë për flakë në këngët popullore historike të periudhës së Rilindjes Kombëtare.

Këngët popullore historike të periudhës së Lidhjes Shqiptare të Prizrenit janë jehonë e drejtpërdrejtë e përpjekjeve të gjithanshme dhe e luftërave të pabarabarta që bëri populli shqiptar për mbrojtjen e trojeve të veta për liri e pavarësi kombëtare. Tradita popullore, duke i trashëguar nga një brez te tjetri, ka ruajtur dhe përjetësuar në formë artistike kujtimin e atyre ngjarjeve epike, të atyre aspekteve të luftërave për liri të periudhës së Rilindjes.

Poetët popullorë anonimë, duke qenë vetë pjesëmarrës aktivë të këtyre betejave, me krijimet e tyre poetike na japin njoftime të rëndësishme për

ngjarjet e stuhishme, për patriotizmin dhe vrullin luftarak-revolucionar të masave popullore. Në pasqyrimin artistik të ngjarjeve të mëdha historike ata subjektet dhe motivet i morën nga realiteti i jetës, duke bërë një perceptim dhe një vlerësim objektiv të këtij realiteti. Aty vlerësohen virtytet e larta të popullit tonë, i cili nuk kurseu as jetën e vet kur ishte fjala për të këputur prangat e rënda të robërisë osmane, për të mbrojtur tërësinë tokësore nga lakmitë e shteteve shoviniste fqinje dhe të Fuqive të Mëdha imperialiste, për të qenë i lirë dhe i pavarur në trojet e veta dhe për ta çuar jetën përpara. Njëkohësisht me krijimet e tyre realiste ata stigmatizuan me një forcë dërrmuese shtypjen, shfrytëzimin, përuljen, nënshtrimin, kompromisin, intrigat e tradhtinë e klasave reaksionare, që bashkëpunuan me të huajt, dhe iu kundërvunë interesave të larta të popullit e të Atdheut, duke penguar përparimin e kombit.

Këngët popullore historike, me gjithë specifikën e tyre në pasqyrimin artistik të realitetit, në shtresën themelore të tyre përmbajnë elemente me vlerë të madhe për dokumentimin e ngjarjeve historike. Në këngët popullore të këtij cikli, në mënyrë artistike janë fiksuar me vërtetësi palët ndërluftuese, forcat kryesore lëvizëse të shoqërisë shqiptare të kohës.

Ato, nëpërmjet skenave të veprimeve, vendit, kohës, personazheve kryesore pozitive e negative, fakteve historike na japin tablo të gjera realiste të ndeshjeve shumë të ashpra e të pabarabarta midis dy kampeve kundërshtarë. Këngët historike na japin botën e brendshme të luftëtarëve popullorë, idealet e mëdha, motivet që frymëzojnë ata për t'u hedhur në llogoret e armikut, duke u flijuar për të-

rësinë tokësore, për bashkimin kombëtar në një shtet autonom, për krenarinë kombëtare, duke mos u gjunjëzuar përpara asnjë force të huaj.

Këngët popullore historike të kësaj periudhe kanë lindur në betejat e luftës popullore kundër pushtuesve të huaj grabitqarë dhe shërbëtorëve të tyre. Këto beteja heroike kanë qenë gjithnjë një burim i pashtershëm frymëzimi për këngëtarët popullorë. Autor i tyre është vetë populli, bijtë e thjeshtë të tij: bujq e barinj, burra e gra, luftëtarë aktivë, të cilët kanë luftuar pareshtur për të shpëtuar njëherë e përgjithmonë nga pesha e rëndë e shfrytëzimit ekonomik dhe nga çdo pushtues e zgjedhë e huaj. Ata kanë parë në fushë të betejës bashkëlufëtarët trima që me shumë plagë në trup janë hedhur në grykat e topave të pushtuesve. Qëndresa dhe heroizmi i trimave u përjetësua në këngën e popullit. Ata u bënë simbol burrërie, guximi, trimërie e heroizmi popullor duke mbrojtur me gjak traditat, doket, zakonet, gjuhën amtare, dinjitetin kombëtar, çdo pëllëmbë të viseve shqiptare.

Këngëtarët popullorë që jetuan atmosferën e përleshjeve të përgjakshme, rrjedhimet e ngjarjeve, gëzimet e fitoreve, hidhërimin e humbjeve të rënda, rënjen në fushën e nderit të bashkëlufëtarëve, shprehin me singëritet ndjenjat e tyre të fuqishme, duke krijuar me vargje të kursyera plot frymëzim tablora të gjalla të betejave popullore. Kështu ata kanë përjetësuar virtytet më të larta të të parëve tanë, heroizmin kolektiv, trimat e rënë në fushën e nderit, qofshin ata prijës apo luftëtarë të thjeshtë.

Gjenia krijuese e popullit tonë, me një frymëzim të fuqishëm, me një realizëm të thellë, diti të pasqyrojë jo vetëm në sfond, por t'i ngrejë edhe në re-

liev përppjekjet vigane, vuajtjet e sakrificat e mëdha, fitoret dhe humbjet dhe vetmohimin masiv të një populli të vogël, por të pamposhtur, i cili, për të realizuar aspiratat e larta për liri e pavarësi, për drejtësi e përparim shoqëror, gjatë të gjithë historisë së vet si moto kryesore ka pasur:

O liri, o vdekje!

*

* *

Epika historike e periudhës së Lidhjes Shqiptare të Prizrenit e pasuroi kulturën tonë kombëtare me temën e mbrojtjes së tërësisë toksore dhe me atë të luftës politike në arenën kombëtare e ndërkombëtare për bashkimin kombëtar në një shtet autonom. Gjinia krijuese ka shprehur në formë artistike virtytet e larta popullore, vitalitetin e popullit tonë, ngjarjet e mëdha politike e luftarake të kohës, nuhatjen e hollë politike, aftësitë luftarake, qëndrimin konsekuent për të gjitha fenomenet historiko-shoqërore.

Ngjarjet e mëdha politike e ushtarake të periudhës së Lidhjes Shqiptare të Prizrenit shkëlqejnë në historinë tonë kombëtare. Ato na mbushin me krenari e optimizëm, me besim të patundur në forcat tona të pashtershme. Ne dhe brezat pasardhës mburremi për besën, burrërinë, trimërinë, shpirtin luftarak-revolucionar, papërkulshmërinë, heroizmin masiv, për përppjekjet dhe luftërat shumë të ashpra e të pabarabarta të gjyshstërgjyshërve tanë, që me gjakun e tyre përgatitën dhe sollën popullin tonë në Shpalljen e Pavarësisë kombëtare, në ditën e madhe historike të 28 Nëntorit 1912, ku në Vlorën heroike u valëvit krenar Flamuri i Skënderbeut.

I

«PA U SHKRI N'SHTAT' E N'SHTATËDHETË, ROB ASKUJ NUK MUJMË ME U BA!»

Lidhja Shqiptare, që u themelua më 10 qershor 1878 në Prizren, shënon një nga ngjarjet më të shquara në historinë e popullit tonë. Ajo shënoi një etapë më të lartë në lëvizjen kombëtare shqiptare drejt pavarësisë.

Në kushtet tepër të ndërlikuara të brendshme e ndërkombëtare kur Perandoria Osmane kishte marrë nëpër këmbë të drejtat kombëtare të popullit tonë, kur Fuqitë e Mëdha imperialiste synonin copëtimin e Shqipërisë dhe shtetet ballkanike fqinje kishin zgjatur kthetrat e tyre kush e kush të grabiste më tepër nga viset shqiptare, u formua në Prizren Besëlidhja Shqiptare, që hyri në histori me emrin «Lidhja Shqiptare e Prizrenit».

Kjo organizatë e madhe politike-ushtarake që në fillim mori në dorë organizimin dhe drejtimin e luftës shumëfrontëshe që do të bënte populli shqiptar për të mbrojtur me armë në dorë të drejtat e veta kombëtare, tërësinë tokësore të Atdheut dhe për të realizuar bashkimin e tij në shtetin e vet kombëtar.

Lidhja Shqiptare u krijua në kushte historiko-shoqërore të caktuara. Ajo ishte vazhdimi i luftërave heroike që kishte bërë populli ynë gjatë shekujve për liri e pavarësi, për tokën, për gjuhën, për kulturën, për nderin dhe traditat e tij, duke i përcjellë vitet, dekadat e shekujt me kryengritje të stuhishme.

Shtypjes kombëtare e politikës antishqiptare që po ndiqte Perandoria Osmane, duke i mohuar popullit tonë edhe kombësinë, iu shtuan edhe synimet imperialiste të Fuqive të Mëdha evropiane si dhe politika ekspansioniste që po ndiqnin me kokëfortësi shtetet shoviniste ballkanike ndaj Shqipërisë.

Qeveritë shoviniste serbe e malazeze, të etura për grabitje e pushtime dhe të ndërsyera nga Rusia cariste, sulmuan me ushtritë e tyre agresive viset shqiptare në veri dhe në verilindje të Shqipërisë.

Serbia, duke bërë masakra shfarosëse në masë, mbyti në gjak dhe shpërnguli në masë popullsinë vendëse në krahinat shqiptare të pushtuara.

Princi Milan i Serbisë, me qëllim që të përjetësonte pushtimin në krahinat shqiptare, në një urdhër dite, drejtuar trupave të tij agresive që kishin hyrë në viset e banuara prej shqiptarësh, i porosiste forcat e tij shoviniste që: «Sa më tepër shqiptarë të shpërngulni ju me forcë, aq më të mëdha janë meritat tua para atdheut»¹). Siç shihet qeveria e Serbisë në planin e saj strategjik kishte shpopullimin e viseve të pushtuara dhe shtrirjen e pushtimit sa

1) Aleks Buda, «Lëvizja popullore, mbi sfondin e së cilës u rrit dhe u zhvillua Rilindja jonë Kombëtare», «Bashkimi» nr. 86, dt. 11 prill 1978, f. 3.